

ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ (Άρθρα : 1666 – 1688 Α.Κ.)

Δικαστική συμπαράσταση είναι η κατάσταση στην οποία υποβάλλεται με δικαστική απόφαση πρόσωπο που έχει σοβαρά ψυχοδιανοητικά ή σωματικά προβλήματα ή χαρακτηριστικές ανωμαλίες (παρεκκλίσεις), κατά τη διάρκεια της οποίας το πρόσωπο αυτό μεταπίπτει σε δικαιοπρακτική ανικανότητα, ολική ή μερική, είτε έχει ανάγκη της συναίνεσης του δικαστικού συμπαραστάτη για την έγκυρη ενέργεια όλων ή ορισμένων δικαιοπραξιών.

- Ως ψυχική ή διανοητική διαταραχή νοείται οποιοδήποτε ψυχικό ή διανοητικό πρόβλημα που παρακωλύει την ελεύθερη διαμόρφωση της βούλησης ή της κρίσης, όπως είναι οι γνήσιες ψυχώσεις, οι οργανοψυχικές παθήσεις που οφείλονται σε παθολογοανατομικές αλλοιώσεις του εγκεφάλου ή και σε άλλες εγκεφαλικές διαταραχές (έτσι συμπεριλαμβάνεται και η γεροντική άνοια). Η ψυχική ή διανοητική διαταραχή δεν απαιτείται να είναι μόνιμη, αρκεί και προσωρινή. Μεταξύ δε της διαταραχής και της αδυναμίας του προσώπου να φροντίζει μόνο του τις υποθέσεις του (προσωπικές ή περιουσιακές) πρέπει να υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος.
- Στις περιπτώσεις της ασωτίας, τοξικομανίας και αλκοολισμού θα πρέπει να συντρέχει κίνδυνος στέρησης είτε του ίδιου του προσώπου που πρόκειται να τεθεί σε δικαστική συμπαράσταση, είτε τρίτων προσώπων (σύζυγο, κατιόντες, ανιόντες).

Πρόσωπα που νομιμοποιούνται για την κίνηση της διαδικασίας υποβολής του πάσχοντος υπό δικαστική συμπαράσταση είναι :

- α) Ο πάσχων.
 - β) Ο σύζυγος του πάσχοντος (εφόσον κατά τον χρόνο της συζήτησης της αίτησης αποδεικνύεται η ύπαρξη και διάρκεια της έγγαμης συμβίωσης).
 - γ) Οι γονείς του πάσχοντος (ο κάθε γονέας έχει δικαίωμα αυθύπαρκτο και αυτοτελές, ακόμη δε και στην περίπτωση ανηλικού του οποίου δεν ασκεί τη γονική μέριμνα).
 - δ) Τα τέκνα του πάσχοντος.
 - ε) Ο εισαγγελέας πρωτοδικών, ο οποίος μετά την πληροφόρησή του από συγγενικά ή άλλα πρόσωπα για την κατάσταση του πάσχοντος **υποχρεούται** να κινήσει τη διαδικασία δικαστικής συμπαράστασης μετά τη διακρίβωση των σχετικών στοιχείων.
 - στ) Ο επίτροπος του ανηλικού κατά το τελευταίο έτος της ανηλικότητάς του και μόνο όταν το ανήλικο πάσχει από ψυχοδιανοητική διαταραχή.
- Επίσης, στις περιπτώσεις προσώπων που πάσχουν από ψυχοδιανοητικές διαταραχές και μόνο, παρέχεται δυνατότητα αυτεπάγγελτης επέμβασης του δικαστηρίου, το οποίο υποκινείται από την υποχρεωτική γνωστοποίηση σε αυτό της περίπτωσης από πρόσωπα που δείχνουν ενδιαφέρον για τον πάσχοντα (δηλαδή και αδελφοί, φίλοι, συγγενείς).

Σε κάθε περίπτωση η επικοινωνία του δικαστηρίου με τον συμπαραστατέο είναι υποχρεωτική και μπορεί να γίνεται μέσα στο συνηθισμένο περιβάλλον του. Η υποχρέωση αυτή παραλείπεται μόνο εάν υπάρχει βεβαίωση δημόσιας αρχής ή ν.π.δ.δ. που πιστοποιεί βάσιμο κίνδυνο για την υγεία του προσώπου.

Επιβάλλεται σε ορισμένα περιοριστικώς απαριθμούμενα στη διάταξη (1668 ΑΚ) πρόσωπα (δημόσιοι ή δημοτικοί υπάλληλοι, εισαγγελείς, όργανα αρμοδίων κοινωνικών υπηρεσιών, προϊστάμενοι μονάδων ψυχικής υγείας) η **υποχρέωση γνωστοποίησης στο δικαστήριο** (κακώς όχι και στον εισαγγελέα) κάθε περίπτωσης που μπορεί να συνεπάγεται την υποβολή ενός προσώπου σε δικαστική συμπαράσταση, **αμέσως μόλις την πληροφορούνται από και κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους** (δηλαδή η πληροφόρηση να μην προέρχεται από εξυπηρεσιακή ενασχόληση ή επαφή). Την δυνατότητα αυτή (και όχι υποχρέωση) έχουν όσοι ενδιαφέρονται για τον πάσχοντα.

Η παράλειψη γνωστοποίησης στο δικαστήριο περίπτωσης πάσχοντος, η οποία πρέπει να είναι συγκεκριμένη και με πλήρη στοιχεία για την υποβολή σε δικαστική συμπαράσταση, συνιστά μη εκπλήρωση της εκ του νόμου επιβαλλόμενης υποχρέωσης, γεγονός που δύναται να δημιουργήσει υποχρέωση των προσώπων αυτών προς αποζημίωση, εάν προκλήθηκε ζημία στον συμπαραστατούμενο από την καθυστέρηση υποβολής του σε δικαστική συμπαράσταση.

Ο δικαστικός συμπαραστάτης είναι καταρχήν φυσικό πρόσωπο, ασκεί λειτουργήμα, προσωποπαγές, μη υποχρεωτικό και άμισθο (καταρχήν) και διορίζεται με δικαστική απόφαση. Υφίσταται η προτεραιότητα επιλογής ως δικαστικού συμπαραστάτη του προσώπου που προτείνει ο πάσχων, εφόσον κρίνεται κατάλληλο από το Δικαστήριο.

Εάν το δικαστήριο δεν μπορέσει να εξεύρει κατάλληλο πρόσωπο για το λειτουργήμα του δικαστικού συμπαραστάτη εφαρμόζεται η ΑΚ 1671, ήτοι η δικαστική συμπαράσταση ανατίθεται σε σωματείο ή ίδρυμα που έχουν συσταθεί ειδικά για το σκοπό αυτό και διαθέτουν το κατάλληλο προσωπικό και υποδομή (άρθρο 64 εδ. α' Ν. 2447/1996 με έκδοση Π.Δ. που μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί), αλλιώς στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία. Στις περιπτώσεις αυτές τα έργα του εποπτικού συμβουλίου ασκεί ο ειρηνοδίκης.

Αποκλείονται από τον διορισμό ως δικαστικοί συμπαραστάτες :

- α) Όσοι δεν έχουν πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα
- β) Ο ενήλικος για τον οποίο έχει διοριστεί προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης.
- γ) Αυτός που συνδέεται με σχέση εξάρτησης ή με οποιοδήποτε άλλο στενό δεσμό με τη μονάδα ψυχικής υγείας στην οποία ο συμπαραστατούμενος έχει εισαχθεί για θεραπεία ή απλώς διαμένει (π.χ. ο σύζυγος του ιδιοκτήτη της ή ο γιατρός της κλινικής που θεραπεύεται).

Αν παρά την απαγόρευση αυτή του νόμου, διοριστεί δικαστικός συμπαραστάτης κάποιος από τα ανωτέρω πρόσωπα, τότε εφόσον το πρόσωπο αυτό δεν έχει πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα ο διορισμός είναι άκυρος και δεν παράγει έννομες συνέπειες, ενώ στις άλλες δύο περιπτώσεις τα έννομα αποτελέσματα επέρχονται, απλά το δικαστήριο οφείλει να ανακαλεί το διορισμό και αυτεπάγγελτα.

Προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης

Ο διορισμός προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη, θεσμός που αποβλέπει στην προστασία του πάσχοντος για την αντιμετώπιση επείγουσας φύσης ζητημάτων αλλά και τη διασφάλιση της απρόσκοπτης συμμετοχής του στις συναλλαγές, δεν έχει ως προϋπόθεση τη κήρυξη της δικαστικής συμπαράστασης (εν αντιθέσει με τον οριστικό δικαστικό συμπαραστάτη κατά την οποία η κήρυξη δικαστικής συμπαράστασης

αποτελεί προϋπόθεση), η διάρκεια του λειτουργήματός του είναι περιορισμένης και μικρής διάρκειας και το αντικείμενο της εξουσίας του είναι περιορισμένο.

Ο διορισμός προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη είναι υποχρεωτικός από τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης δυνάμει της οποίας υποβάλλεται το πρόσωπο σε δικαστική συμπαράσταση έως και την τελεσιδικία αυτής. Ο διορισμός αυτός γίνεται συνήθως με την απόφαση που κηρύσσει την δικαστική συμπαράσταση.

Στις υπόλοιπες περιπτώσεις ο διορισμός προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη είναι δυναμικός και γίνεται από το δικαστήριο μετά από εκτίμηση ότι υφίσταται ανάγκη λήψης μέτρου επείγοντος χαρακτήρα προς αποτροπή σοβαρού κινδύνου για το πρόσωπο ή για την περιουσία αυτού.

Ως προς την επιλογή του προσώπου του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη, τον αποκλεισμό ορισμένων προσώπων και την αδυναμία διορισμού ισχύει η ρύθμιση που ισχύει και για τον οριστικό δικαστικό συμπαραστάτη.

Το λειτουργήμα του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη αρχίζει με την έκδοση της σχετικής δικαστικής απόφασης ή έκδοσης προσωρινής διαταγής του δικαστηρίου. Για την έκδοση δε προσωρινής διαταγής πρέπει να υφίσταται επείγον λόγος, ο οποίος πρέπει να πιθανολογείται από ιατρικό πιστοποιητικό λόγω της κατάστασης της υγείας του προσώπου και της απειλής από την αναβολή κινδύνου για τα συμφέροντά του. Για την έκδοση προσωρινής διαταγής προηγείται ακρόαση του πάσχοντος και έκθεση κοινωνικής υπηρεσίας (που έχει συσταθεί κατά πρωτοδικείο) εκτός εάν επίκειται κίνδυνος από οποιαδήποτε αναβολή, κατά την κρίση του δικαστηρίου, οπότε δεν απαιτείται η τήρηση των ανωτέρω προϋποθέσεων.

Το έργο της εποπτείας του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη ανατίθεται στον ειρηνοδίκη.

Λήξη προσωρινής δικαστικής συμπαράστασης επέρχεται από την τελεσιδικία της απόφασης με την οποία κηρύσσεται η δικαστική συμπαράσταση και αρχίζει το λειτουργήμα του οριστικού δικαστικού συμπαραστάτη (ο οποίος μπορεί να είναι το ίδιο φυσικό πρόσωπο που ασκούσε την προσωρινή δικαστική συμπαράσταση), άρση δε της προσωρινής δικαστικής συμπαράστασης μπορεί να γίνει αυτεπαγγέλτως με απόφαση του δικαστηρίου, όταν ο συμπαραστατέος δεν έχει ανάγκη του μέτρου αυτού.

Ειδικός δικαστικός συμπαραστάτης

Είναι το πρόσωπο που ασκεί καθήκοντα δικαστικού συμπαραστάτη στην περίπτωση σύγκρουσης των συμφερόντων συμπαραστατούμενου και δικαστικού συμπαραστάτη (προσωρινού ή οριστικού) ή των προσώπων με τα οποία αυτοί συνδέονται (σύζυγος ή συγγενείς σε ευθεία γραμμή εξ αίματος ή εξ αγχιστείας απεριόριστα και σε πλάγια γραμμή, εξ αίματος έως το δεύτερο βαθμό), διορίζεται από το δικαστήριο και υποκαθιστά τον συμπαραστάτη όταν σε ορισμένη υπόθεση ανακύπτει σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των ανωτέρω προσώπων.

Έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας.

Ο νόμος αποδίδει βαρύτητα στην έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας ενόψει της λήψης μέτρου που αποτελεί επέμβαση στο πρόσωπο κάποιου. Η έκθεση αυτή συνεκτιμάται

από το δικαστήριο (δεν είναι δεσμευτική), πλην όμως σε περίπτωση παρέκκλισης της δικαστικής απόφασης από την έκθεση, πρέπει η δικαστική απόφαση να περιέχει αιτιολογία για τους λόγους που στηρίζουν την παρέκκλιση αυτή.

Κατηγορίες δικαστικών συμπαράστασεων:

A) Πλήρης ή μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση.

Στην περίπτωση αυτή ο συμπαραστατούμενος αντιπροσωπεύεται για την επιχείρηση των δικαιωπραξιών και τη διεξαγωγή δικών, για τις οποίες έχει κηρυχθεί με δικαστική απόφαση ανίκανος από τον δικαστικό του συμπαραστάτη.

B) Πλήρης ή μερική επικουρική δικαστική συμπαράσταση.

Στην περίπτωση αυτή ο συμπαραστατούμενος για την επιχείρηση δικαιωπραξιών ή τη διεξαγωγή δικών απαιτείται να έχει λάβει την έγγραφη συναίνεση του δικαστικού του συμπαραστάτη (εκ των προτέρων και όχι έγκριση, ήτοι εκ των υστέρων).

Γ) Συνδυασμός μερικής στερητικής και μερικής επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης.

Πράξεις τις οποίες σε καμία περίπτωση ο συμπαραστατούμενος δεν μπορεί να επιχειρήσει αυτοπροσώπως (σε περίπτωση στερητικής) ή χωρίς τη συναίνεση του δικαστικού του συμπαραστάτη (σε περίπτωση επικουρικής) είναι :

- α) Αυτές που αναφέρονται στα άρθρα 1624 και 1625 Α.Κ.
- β) Οι χαριστικές πράξεις, οι εισπράξεις απαιτήσεων του και η παροχή εξόφλησης.
- γ) Η αποδοχή κληρονομίας που θα επάγεται στον συμπαραστατούμενο θα γίνεται αποδεκτή πάντοτε με το ευεργέτημα της απογραφής (ΑΚ 1527).

Πράξεις στις οποίες **απαγορεύεται** στο δικαστικό συμπαραστάτη να προβεί είναι :

- α) Οι χαριστικές σε βάρος της περιουσίας του συμπαραστατούμενου
- β) Η ιδιόχρηση της περιουσίας του συμπαραστατούμενου.

Με απόφαση του δικαστηρίου δύναται να ανατεθεί στον δικαστικό συμπαραστάτη η **επιμέλεια** του συμπαραστατούμενου (μέριμνα για την τροφή, ένδυση, υγεία, προσδιορισμός του τόπου διαμονής, επαγγελματική εκπαίδευση κλπ). Στην περίπτωση αυτή ο δικαστικός συμπαραστάτης οφείλει να εξασφαλίζει στον συμπαραστατούμενο τη δυνατότητα να διαμορφώσει μόνος του τις προσωπικές του σχέσεις, εφόσον του το επιτρέπει η κατάσταση του.

Υποχρεώσεις δικαστικού συμπαραστάτη.

- **Σύνταξη απογραφής**
- **Πρόκληση προσδιορισμού ετήσιας δαπάνης**
- **Επωφελής τοποθέτηση μετρητών**
- **Ασφαλή κατάθεση τίτλων και πολύτιμων μετάλλων**
- **Λογοδοσία**
- **Ενημέρωση δικαστηρίου**

Διαφορετικά υπάρχει ευθύνη του σε αποζημίωση και πάυσης του.

Εκπροσώπηση συμπαραστατούμενου :

- Σε αγωγή διαζυγίου.
- Σε αγωγή για ακύρωση γάμου.
- Σε αγωγή για προσβολή πατρότητας.

- Σε τέλεση υιοθεσίας με την ιδιότητα του υιοθετούντος
- Στην πολιτική αγωγή για ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη.

Μη εκπροσώπηση συμπαραστατούμενου σε πράξεις ανεπίδεκτες εκπροσώπησης όπως :

- Σε τέλεση γάμου
- Στο συναινετικό διαζύγιο
- Σε τέλεση υιοθεσίας
- Σε εκούσια ή δικαστική αναγνώριση

Εποπτικό Συμβούλιο

Αποτελείται από 3-5 μέλη, διοριζόμενα από την δικαστική απόφαση, πρόσωπα που μπορεί να είναι συγγενείς, αδιακρίτως βαθμού και γραμμής, ή φίλοι του συμπαραστατούμενου. Ο πρόεδρος του εποπτικού συμβουλίου ορίζεται με την απόφαση του δικαστηρίου. Μέλος του εποπτικού συμβουλίου μπορεί να διορισθεί και όργανο κοινωνικής υπηρεσίας ή ακόμη και η ανάθεση σε αυτό των έργων του εποπτικού συμβουλίου. Εποπτικό συμβούλιο υπάρχει και λειτουργεί τόσο στην στερητική όσο και στην επικουρική δικαστική συμπαράσταση.

Επιβάλλεται για κάθε πράξη στον δικαστικό συμπαραστάτη, στο εποπτικό συμβούλιο και στο δικαστήριο η προσωπική επικοινωνία με τον συμπαραστατούμενο, η ακρόασή του και η διατύπωση της γνώμης του, όταν κάτι τέτοιο είναι εφικτό. Η παράλειψη ακρόασης του συμπαραστατούμενου έχει ως συνέπεια την υπέρ αυτού ακυρότητα της πράξης που επιχειρήθηκε και τη δυνατότητα προσβολής της απόφασης με ένδικα μέσα, χωρίς να αποκλείεται και η υποχρέωση προς αποζημίωσή του σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας σε αυτόν ή, ακόμη, και την παύση των οργάνων (συμπαραστάτη και μελών εποπτικού συμβουλίου).

Όλες οι πράξεις του δικαστικού συμπαραστάτη, του εποπτικού συμβουλίου ή του δικαστηρίου πρέπει να αποβλέπουν στο συμφέρον του συμπαραστατούμενου.

Ο δικαστικός συμπαραστάτης (φυσικό πρόσωπο και όχι ίδρυμα, σωματείο, κοινωνική υπηρεσία) έχει το δικαίωμα αποποίησης του διορισμού του, όπως επίσης έχει το δικαίωμα παραίτησης μετά την ανάληψη των καθηκόντων του, εφόσον συντρέχει σπουδαίος λόγος.

Επέρχεται αυτοδίκαιη παύση του δικαστικού συμπαραστάτη όταν αυτός χάσει ολικά ή μερικά την δικαιοπρακτική του ικανότητα ή τεθεί υπό προσωρινό δικαστικό συμπαραστάτη, εάν κηρυχθεί σε αφάνεια ή εάν διαταχθεί η δικαστική επιμέλεια των υποθέσεών του.

Το δικαστήριο παύει με αίτηση του εποπτικού συμβουλίου ή και αυτεπαγγέλτως τον δικαστικό συμπαραστάτη όταν συντρέχει σπουδαίος λόγος, ιδίως όταν κρίνει ότι η συνέχιση της δικαστικής του συμπαράστασης μπορεί να θέσει σε κίνδυνο, λόγω παραμέλησης των καθηκόντων του ή για άλλο λόγο τα συμφέροντα του συμπαραστατούμενου.